

Boekbesprekingen

Van klunzen, vakkui en oude sokken. De geschiedenis van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. Door Marga Coesël. 131 pag. f 15,— voor KNNV-leden, f 22,50 voor niet-leden. Te bestellen door overmaking op giro 13028 t.n.v. Bureau KNNV, Hoogwoud.

Zoals de schrijfster in de inleiding zelf ook opmerkt, is het merkwaardig dat er nooit eerder een poging is gedaan om een boekje over de N.J.N. te maken. Er zijn immers zoveel mensen, die met genoeg en weemoed terugkijken op hun al dan niet wilde jeugdbondsjaren en die dientengevolge veel belangstelling hebben voor dit onderwerp. Nu is dit boekje dan verschenen, over de hele geschiedenis tot 1980. Het is gepresenteerd op de 'Oude Sokken-reünie' (reünie van ex-leden van de N.J.N., ouder dan 23 jaar), en het werd meteen goed verkocht.

De uitgave ziet er leuk uit, met smaakvolle oude advertenties van Carl Denig. De hoofdstukken bestrijken perioden van meestal 10 jaar, soms 5 jaar. De oprichting in 1920, de noodzakelijke ontworsteling van de prille bond uit de armen van de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, de grote bloeiperioden rond de oorlogsjaren, uiteraard ook de oorlogstijd zelf, en de veranderingen in de jaren '60 en '70 komen aan de orde. Ook de verhouding met de later ontstane C.J.N. en de K.J.N., en de rol die de N.J.N. heeft gespeeld bij de ontwikkeling van de natuurbescherming in Nederland worden behandeld. Er staat ook een overzichtje van de N.J.N.-woorden in (niet alle), een uiteenzetting over de sfeer en het eten op de kampen, informatie over de houding ten opzichte van gezag binnen en buiten de bond, en een voorwoord van de bovo (bondsvoorzitter).

In het algemeen vind ik dat de werkgroepen zeer summier beschreven worden, met uitzondering van de Sjocgroep. Speciale vormen van excursies zoals lampvissen en boompjeschudden komen niet aan de orde. De geschiedenis van de laatst behandelde jaren is ook wat magertjes behandeld, en hier en daar zijn grote hiaten. Zo kan ik in aanvulling op blz. 103 zeggen dat de gefuseerde N.B.K. (natuurbeschermingskommissie en niet commissie!) in 1978 niet is opgeheven uit gebrek aan belangstelling, maar omdat zij door het N.J.N.-congres werd beschouwd als een elitair clubje dat weigerde ruggespraak te hebben met de mensen die ze vertegenwoordigden. Het wegklappen van burgemeesters, de krankzinnige afgevaardigdenstemmingen, waarbij iedereen plotseling heel gewichtig deed, het verfoeide bordjes tochten en mestins aanpassen, de kringloop-

actie, er had nog zoveel meer in kunnen staan! Ondanks dat geeft het boekje een goed beeld van de N.J.N., en het is prettig leesbaar.

A. Oosterbaan

DE OOSTVAARDERSPLASSEN. Van spontane natuuruitbarsting tot gerichte natuurontwikkeling. Drs. Frans W. M. Vera. Uitgave van het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) en het tijdschrift 'Grasduinen'. Amsterdam/Haarlem 1988. 168 pp. Prijs f 44,50, voor leden of abonnees f 39,50 op giro 347147, IVN Amsterdam.

De titel van dit mooie boek, het nieuwste in de serie IVN-uitgaven, wekt haast bij iedereen wel de weerklank: een groots natuurgebied, na politieke strijd nu natuurreservaat. De fascinerende natuurontwikkeling in de natte westkant van de Flevopolder, van kaal slijk naar rietmoeras, kreeg vele vogelaars en veldgangers al vroeg in zijn greep. In 1979 vertaalde Frans Vera, beleidsbioloog SBB, het bij de kenners gerezen besef van de grote waarde in een beleidsnota over de mogelijkheden tot behoud en verdere ontwikkeling van de levensgemeenschap. Vooral dit gedreven pleidooi zorgt dan voor de landelijke bekendheid en politieke aandacht, waardoor de bedreigende spoorbaan tenslotte is verlegd. Vera bleef in de greep van die natuurontwikkeling en het nu verschenen boek laat zien waarom. Levendig en boeiend, vol interessante details, maar vooral een met kennis van zaken en met verve geschreven pleidooi voor geleide natuurontwikkeling van grote (moeras-)ecosystemen naar grotere volledigheid.

Aan drie aspecten wordt ruim aandacht besteed in de 8 hoofdstukken:

* De kolonisatie en spontane ontwikkeling. Over de plantengroei, de vestiging van soorten (riet-inzaai) en de vorming van de 'monocultures' van moerasandijvie, lisdodden, riet en wilgenstruweel, wordt beknopt verslag gedaan. In dit voedselrijke milieu met ondiepe plassen en dynamische waterhuishouding wordt de grote productie door hogere planten slechts door enkele soorten verzorgd, maar is de biologische productie te water al snel ontdekt door een reeks van viseters en rietbewoners, die van de insectenmassa's leven. De belangrijkste soorten wor-

den in treffende beschrijvingen oecologisch op hun plaats gezet. De grote lijn van het boek wordt vervolgens duidelijk, wanneer de invloed van de grauwe ganzen als vegetatievormers is geanalyseerd en de vergelijking van dit nieuwe kleimoeras met oudere moerassen in Europa en daarbuiten tot even logische als boeiende conclusies leidt.

* Visie op natuurontwikkeling in grote systemen. Volledige ecosysteemontwikkeling is in ons drukbevolkte werelddeel niet mogelijk zonder onze bemiddeling: introductie van grote grazers (in de Oostvaardersplassen lopen nu heckrund en konikpaard als landschapsvormers, terwijl introductie van edelhert, eland en wild zwijn wordt overwogen), maar ook het opstarten van levensvatbare populaties van bevers, vis- of zeearenden etc. komen als consistente natuurtechnische ingreep in zicht, door de enthousiaste en inhoudelijk overtuigende bespreking van de oecologische functies van deze soorten. De bespreking van de zo verschillende voedselkeuze van iedere soort in de loop van het jaar, de specialisatie in spijsverteringsstelsels, de manier waarop de ene soort de begroeiing openmaakt voor exploitatie door een volgende (facilitatie) is een bijzonder geslaagde populasering van het onderwerp begrazing, dat de laatste jaren veel wetenschappelijke aandacht krijgt. Het krijgt daarbij steeds sterker de basisfunctie in het natuurbeheer van grotere gebieden. De waterhuishouding van dit moerassysteem is na de experimentele beginjaren afgestemd op een natuurlijker dynamiek, door vergelijking met andere Europese moerassen, zodat een cyclische successie kan worden onderhouden met hulp van de grazers.

* Het derde aspect is de geschiedschrijving van de planologische strijd, waarin het drase, moeilijk tot landbouwgrond te ontginnen gebied evolueerde, en tegelijk ermee ons denken over die nieuwe natuur. Het leverde vooral een sterke impuls op voor 'natuurtechniek' en het besef, dat milieu-aanleg en ontwikkelingsbeheer, ofwel een actief ingrijpen met inzet van de bestaande oecologische kennis, tot ongekende resultaten kan leiden.

De schrijver was destijds niet alleen de aanstichter van veel strijd, maar heeft nu in zijn boek een sterke basis gelegd voor het toekomstig beheer en voor de betrokkenheid van velen. Misschien nog belangrijker is het boek als referentie, een uniek voorbeeld van natuurtechnisch handelen in een nieuw gebied. Daarvoor zal ook in het buitenland veel belangstelling zijn.

De spelfouten in latijnse plantennamen of slecht uitgevallen kleurenplaten vallen weg tegen de waarde van dit rijke boek met zijn documentaire waarde.

W. Joenje